

Megjelenik minden héten négyszer: t. i. a Jelenkor vasárnap, kedden és csütörtökön; a Társalkodó pedig pénteken, mindegyik minden ízben egyegy íven. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál úri utca 453dik sz. alatti Trattner-károlyi ház első emeletben, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánatos példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetés félévvel és pontosan és jutányosan közöltetik.

Előfizetni elkésteknek teljes számu példánnyal szolgálhat még a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Magyar tudom. Akademia. Országgyűlés: kerületi tanácsok a városrendezési választvány munkálata fölött, a magy. gazd. egyesület kérvénye némely a gazdasági ténre vonatkozó tjavaslatokkal s emlékirattal az egyesület országosítottatását illetőleg; hitelesítések; előleges. Budapesti napló. Törvényhatóságok: Közgyűlés Kővárvidéken: komáromi tudósítás a Dunahid leszakadása s egyéb körülményekről.)
Külföld. (Spanyolország, Anglia, Olaszország, Németország) Értesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Magyar tudós társaság. A 'Jelenkor' szerkesztőjének ajánlatára az academia ma tartott kis gyűlésében elhatározta, hogy rendes hivatalos közlönye, a Magyar academiái Értesítő, egész terjedelmében a Jelenkorról váltva megjelenő Társalkodóba legyen ezentul bekebelesítve. Ezen intézkedés következtén ez iker lapok olvasói folyton s a lehető sebességgel este teljességgel fognak az Academiátárgyalásairól értesülni, sőt az ülésekben tartott előadásokat is részint kivonva, részint egész terjedelmökben veendik. — E mellett, az Acad. Értesítő, mint eddig, ugy ezután külön is meg fog, Srétben, jelenni a tagok részére; sőt 2t évi előfizetés mellett, Eggenberger J. és fia acad. könyvtárosoktól, havi fizetekben, egyéb tudománybarátok is hordathatják. Kelt Pesten, január 31kén 1848. Toldy Ferencz, titoknok.

Szerkesztőségi utóirat. Az academiái titoknok ur hivatalos jelentéséhez e lapok kiadó szerkesztő tulajdonosa még ezeket adja: 1) hogy ezen academiái közleményeket a januáriusi ülések tárgyalásával már a holnapi Társalkodóban kezdjük meg s bizton ígérhetjük, miszerint két számmal az academia üléseit utólevény ezentul a hétfőn tartott academiái ülésekről, ha csak lehet, már pénteki Társalkodónk által értesülnének t. Olvasóink; 2) hogy a mennyiben valamely előadás megértéséhez mulhatatlanul rajzok is kívántatnának, azokkal is fogunk szolgálni. Ezeknél fogva reményli alulirt, hogy e közlemények által, melyek annyi becses s érdekes szoktak hozni, a közönség tudományokat szerető részének kedves szolgálatot tesszünk, sőt a mennyiben sok, a nagyobb nyelvi közönséget is érdekelhető tárgy fogan fen az Akademia szónvegén, t. Olvasóink nagyobb részének is. — Hogy ez intézkedés által a Jelenkornban megindult e tárgy közlések ezentul el fognak maradni, magában értetik. *Helmeczy Mihály*, a 'Jelenkor' és 'Társalkodó' szerk. s kiadó tulajdonosa.

ORSZÁGGYŰLÉS.

XLII. kerületi ülés január 22én elnökök: Schnée L. (Heves) Ambró (Bars); jegyző: Szentkirályi M.; tárgy: a magyar gazdasági egyesület kérelme s királyi városok rendeztetése. Schnée L. elnök bemutatja a magyar gazdasági egyesület kérelmét, melyet a folyamodó egyesület a kerületi választványnak kér kiadatni. Elnök úgy vélekedik, hogy jóllehet szokás szerint ennek a kérelmi választványhoz kellene utasítani, de a mennyiben igen fontos tárgy, ki lehetne kerületi választványnak is adni. Elfogadtattott, s a kérelem ker. választványhoz utasított. Erre Szentkirályi Mór. olvassa a kérelmet. Végeztén a felolvasást, azon véleményt nyilatkozta, hogy jó lenne a választványnak utasítást adni e tárgyban; mert ha a választvány az összes agrariái törvényeket össze akarná szedni s azokból készíteni törvényjavaslatot, nem két hónap, hanem két év is kellene a munka bevégezésére. Az indítvány elhangzott s a kérelem minden utasítás nélkül adaték ki a választványnak. Elnök: A városi munkálat következik s jegyző ur talán ledictálhatná a tegnapi határozat következtében keletkezett új szerkezetet. Ó maga ledictálja a telepedésről szóló 3. §. új szerkezetét, mely következik: „Telepedetnek tekintetik: a) ki a város határában született és lakik; b) ha nem a város határában született is, de a város határában egy év óta állandó lakást tart és telepedési szándékát a tanácsnak bejelentette.”

Bónis S. (Szabolcs) A meglevő törvényeket nem látja szükségesnek időzgetni, mert így törvénykönyveink kötetekké válnának; de más tekintetből sem látja szükségesnek, annyival kevésbbé czélszerűnek az új szerkezetben idézett törvény megemlítését. **Bohus (Arad)** Az 1840: 29. czikket megemlítését nem látja szükségesnek, mert az vizsgálást árulna el; már pedig inkább legalább egy lépéssel akar előhaladni, mint hátrahinni. Elnök: Szavazni kellene tehát a felett, hogy a kormányi javaslatban álló 7. §. mely az 1840: 29. czikket megemlíti, bemenjen é az új szerkezetbe? Ennek következtében igenre szavaztak: Soprony, Trencsény, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Bars, Somogy, Hont, Győr, Veszprém, Baranya, Zólyom, Fehér, Esztergom, Mosony, Ár-

va, Bács, Thuróc, Pozsega, Szerém, Zemplén, Sáros, Ung, Bereg, Csongrád, Csanád, Temes, Krassó, Horvátország, Jászkunkelet, Hajdukelet, Fiume, Buccari és kir. városok; Nemmel szavaztak: Pozsony, Nyitra, Komárom, Pest, Verőce, Abauj, Szatmár, Szabolcs, Szepes, Gömör, Borsod, Heves, Torna, Ugoosa, Bihar, Mármaros, Békés, Arad, Torontál és az egyházi rend, Tolnamegye jelen nem lévén. **Bükzs. (Borsod)** szerette volna, ha ezen tárgy rendszeres tárgyalás alá jött volna, miután utasítása van sok megyének a zsidók emancipációjára tárgyában, még pedig oly irányú, mely nem hátralépést, hanem haladást föltételez. Ez okból nem kívánta volna szóló az 1840: 29. t. czikket megemlíteni a törvényjavaslatban; de most már látja, hogy előre nyakát szegték ezen ügynek. Elnök: A többség tehát belé kívánja tétetni a szerkezetbe a zsidók iránti szakaszt. Szentkirályi M. ledictálja a 3. §. utolsó pontját a zsidókat érdeklő szerkezetet, mely következőleg hangzik: c) „a zsidók tekintetében az 1840: 29. tez. rendelete tovább is maga épségében marad.”

Vidos (Vas) Küldöji meghagyták, hogy a zsidókra nézve még a polgári jogok adásában is kedvezőleg nyilatkozzék, a mennyiben pedig jelen határozat által ezen ténről alkalmasint leszorított, saját igazolása végett a mondottakat kijelenti. **Bónis (Szabolcs):** Ót még a telepedésről rendelkező szakasz ki nem elégíti, s a mennyiben itt is mondatott, hogy sok városban a törvény nem hajtatott végre: biztosítani kívánja a törvényt jövőre s azért a szerkezetbe tétetni akarja, hogy mihelyt valaki bejelenti megtelepedési szándékát, a tanács azonnal köteleztesse azt bejegyezni. Ezen indítvány pártoltatásra talált többeknél; de miután **Somsi P. (Baranya)** ezen elvet már a mult országgyűlési szerkezetben kimondatottnak állítja, sőt a szakaszt fel is olvasá: a többség elfogadja a régi szerkezet erre vonatkozó szakaszát, mely új sba foglalva következőleg hangzik: „Telepedési szándokát a város senkit nem gátolhat, ki ugyanazonaságát rendez utlevélvagy más hiteles okirattal, vagy csak városi két telepedett lakos tanubizonyosága által igazolhatja.”

Az „állandó lakásról” szóló 4. §. mely következő: „Állandó lakás az, mely bizonyos időszaki felmondásra van fogadva” épségben maradt. Ezután Szentkirályi M. olvasta a „telepedési kivételekről” szóló 5. §. mely így hangzik: „Telepedetnek semmi föltétel alatt nem tekintetik: a) külföldi, mielőtt meghonosult; b) katona, ki nem a városban született, míg valóságos hadi szolgálatban áll; c) ki a város határában csupán hivatalos vagy szolgálati viszonyánál fogva lakik.” — **Lipthay (esztergami kápt. k.)** szerinte ha az 5. §. c) pontja maradna, abban a lelkészek nem értehetnek; mert a lelkészek más nem hivatalnokok és azok javait adomány útján bírják, abba bevezetettnek s azt halálukig — rendkívüli vagy föl nem tehető eseteket kivéve — el sem veszthetik. Kik tehát élük fogytáig a városban laknak, a városi községhez tartoznak; miután a fekvő vagyont bírók különben is a város keblébe tartoznak. Azért szóló kívánja hogy e tekintetben az egyháziakra kivétel történjék. Szentkirályi M.: It a plebanusról csak mint olyanról lehet szó, ki mint plebanus nem lehet polgár, mivel az egyházhöz tartozik; de ha birtoka van a városban, választó is lehet, de mint pap semmi esetre sem. Elnök: A többség nem fogadja el az esztergami káptalan indítványát. **Temesváry (Csongrád. k.)** A hivatalnokokra nem akarta kimondatni, hogy azok megtelepedetnek nem tekintethetnek. **Kende (Szatmár. M.)** Holmi jött ment bitangok bejönnek a városba s megtelepedetnek tekintetnek, és a hivatalnokot vagy papot meg akarják fosztani a megtelepedési jogtól. Szóló a c) pontot kihagyatni, vagy a hivatalnok és papok letelepedhetési jogát világosan kimondatni kéri. Elnök: ugy hiszi, hogy mi már el van fogadva, azt nem lehet megváltoztatni. **Gr. Andráshy Gy. (Zemplén. M.)** a szakasz a) pontját, mint szükségtelent kihagyatni kéri. Elfogadtattott. **Markovich (Szeben v. k.)** A szakasz megnyitó sorából ezen kifejezést: „semmi föltétel alatt,” ki akarja hagyni; mert a hivatalnokok így, ha jószágot vesznek, sem lehetnének letelepültek. Elfogadtattott. — Szentkirályi M.: tehát kimarad a „semmi föltétel alatt,” és az a) pont, s így a szerkezet következőleg fog hangzani: „Telepedetnek nem tekintetik: a) katona, ki nem a városban született, míg valóságos hadi szolgálatban áll; b) ki a város határában csupán hivatalos, vagy szolgálati viszonyánál fogva lakik.”

Ezután olvassa Szentkirályi M. jegyző a törvényjavaslat B. fejezetét a „szabályokról” a következő szakaszok alatt, mely így szól: 6. §. „A város, a közigazgatás minden ágazatira nézve alkothat szabályokat; és azok, határában, minden kivétel nélkül mindenkire kötelezők.” a) Érvényesség. — 7. §. A szabályok, az ország élő törvényeivel nem ellenkezhetnek, sem a város belviszonyain tul nem terjeszkedhetnek. 8. §. Szükséges, hogy mielőtt foganatba vétetnének, a magyar kir. helytartótanács által helybenhagyásanak és helybenhagyás után a város által kihirdetessenek. 9. §. Előbbi szabályokat későbbi szabályok által megváltoztatni, sőt megszüntetni is lehet. b) Helyben hagyás. 10) §. A magy. kir. helytartótanács jóváhagyását semmi szín alatt más oknál fogva meg nem tagadhatja, mint azon esetben: a) ha a szabály az országnak valamely élő törvényével ellenkezik; b) ha oly intézkedést foglal magában, melynek hatása a város belviszonyain tul terjed. Czélszerűbb intézkedés ajánlása által a jóváhagyást fel nem függesztheti. 11. §. A jóváhagyás megtagadása esetében a ht. tanács köteles megtagadásának határozottan és részletesen okát adni. 12. §. A fölterjesztett szabály iránt a hely. tanács elhatározó rendeletét kiadni tartozik: hogy hat hónap alatt, azon naptól számítva, — mely napon t. i. a fölterjesztés a postára föladatott, — ezen rendelet a fölterjesztő város-hoz el is jusszon. Ezen szakaszok elfogadtattak szórul szóra. a) 12. §ban álló hat hónapi határidőt Szabolcs, Abauj, Mármaros és Bereg megyék követeli 3 hónapra akarták tenni, de a többség megmaradt a szerkezet mellett.

Szentkirályi M. jegyző tovább olvas: „13. §. Ha a kir. helytartótanács rendelete a 12. §ban kitélt határidőn tul késnek a szabály, felsőbb jóváhagyás nélkül is foganatba vétethetik. Ellenben 14. §. oly szabály, mely a 13. §. esetében, a helytartótanács jóváhagyása nélkül vétetik foganatba, ha akár az ország törvényeivel ellenkeznek, akár a város belviszonyain tul terjeszkednek, később is megsemmisíthető. 15. §. A szabály némely részeinek helyben nem hagyása, egyéb részeinek folyamatba vételét nem gátolja.” Ezen szakaszok elfogadtattak minden változtatás nélkül.

Ezután olvastattott a C. fejezet a „határozatokról” következőleg: „16. §. Határozatit a város, a 230. §ban kijelölt eseteket kivéve, felsőbb jóváhagyás nélkül hajlja végre; de magán-tárgyakban, az érdeklött félnek a feljebb folyamodás útja fenmarad.” Ezen szakasz némi változtatás ment keresztül s a tett módosítással következőleg hangzik: „A határozat érvényességére a 230. §ban kijelölt eseteken kívül, felsőbb helybenhagyás nem kívántatik; de magán-tárgyakban, az érdeklött félnek a felebb folyamodás útja fenmarad.” — Továbbá olvastattott a határozatokról „általányosan” szóló 17. §. mely így szól: „a városnak szabályit és határozatit sem a kir. főpolgármester, sem valamely városi tisztviselő sem meg nem változtathatja, sem fel nem függesztheti.” Ezen szakaszba levén a főpolgármesteri hivatal befoglalva, — több megye és majd minden város követeli föllállottak, szónoklandók a főpolgármester ellen; de a jegyző indítványára a főpolgármester élete vagy halála fölötti tanácskozás akkorra halasztott, midőn a munkálat fölötti tanácskozás egészen be lesz végezve. Egyébiránt a szakasz, a főpolgármester kivételével, változtatás nélkül elfogadtattott.

Szentkirályi M. olvassa a munkálat D. fejezetét „a város törvényhatóságáról, büntető magánjogi és közdolási tekintetben,” melynek a) pontja büntető és rendőri tekintetben a 18. §. alatt következőleg hangzik: „Minden, bárki által a város határában elkövetett oly bűntény vagy rendőri kihágás felett, mely a köztörvény szerint, a törvényhatósági ítélőszékek elibe tartozik: a városi hatóság nyomoz, itél és ítéleteit végre is hajlja.”

B. Rudnyánszky (esztergami káptalan k.) felszólalása által reakcióra nem akar adni okot; de miután káptalanjának ezen táblánál szavazati joga van, kimondja a felolvasott szakaszra véleményét. Ohajtható lett volna — mond szóló — hogy mielőtt ezen szóban levő czikk tanácskozás alá vétetett, előbb maga a büntető törvénykönyv tárgyalatnék, másképp a mi magában nem lehetetlen, ha ezen országgyűlésen a kir. városok rendeztetése törvénybe menne, maga pedig a büntető törvénykönyv vagy tárgyalatlanul maradna, vagy bármi oknál fogva törvényerőre nem emeltetnék, következni fogna, hogy a kir. városok a büntető s rendőri kihágásokban, bíraskodási teljes joggal fogván birni, na-

gyobb hatalommal lennének fölrúháza, mint magok a' megyei törvényhatóságok, mi a' renddel nem fér össze. — Egyébiránt, ha ezt nem tekintvén e' tárgyat csakugyan jelenleg kívánnák a' rr. tanácskozás alá venni: kötelesek érzem magamat, észrevéteimet következőkben előterjeszteni. E' cikkben a' városi hatóságok bíraskodási jogára nézve, az egyháziak, nemcsak 's egyéb lakosok között semmi különbséget nem tesznek, 's az egyháziakat a' következő cikkbe foglalt kivételek közt sem találom. A' 18. 's 19. §§ban, mint szerkesztve vannak, nem foglaltatik a' magyar clerus azon szabadtéka, kiváltsága, mit fori privilegiumnak nevezünk, mellynek birtokában a' magy. clerus alkotványunk kezdete óta volt, igenis volt, és pedig világos nem egyedül egyházi, de honi törvényeknél, koronás fejedelmink kiváltságos levelei 's legfensőbb rendeletek biztosító szabályainál 's törvényszékeink itéleteinél fogva is. Ez nem személyes, hanem egyházi rendi privilegium, és azért erről lemondani az egyházi rendnek egyházi büntetés terhe alatt tilalmas. Találni ezt első király sz. István I. 3. 4. §. rendeletében; ezt más koronás fejedelmek megerősítvén, jelesül II. András király különös okiratban ünnepélyesen az evangéliumra tett eskü által nemcsak általjában megerősíté, hanem mondom, által magát eskü lekötölte, hogy a' kiadott oklevél minden pontjait megtartandja nemcsak de fia, utódai 's az ország nagyai által meg fogja tartani, „statuentes ea a filiis nostris — successoribus — in perpetuum observari.“ A' későbbi törvényhozás e' szabadtékot nemcsak soha kétségbe nem vonta, de egy törvényt sem idézhetni melly ezt valaha meg akarta volna támadni; sőt az 1557. tcz. az egyházi előljárók iránt nyilván és egyenesen rendel: „ne prohibeantur inquirere, punire vitia, pravitate seu delicta sacerdotum;“ kivevén a' Hármaskönyv II. 54. címében elősorolt három esetet. A' dolgot végképen elhatározza a' bécsi békekötés 1606ban, melly midőn a' 7ik cikkben azt jelenti, „quod maneat sedes spiritalis iuxta prioris tractatus conclusionem,“ ez által az egyház bíraskodási jogát, mint ez akkor a' törvények értelmében a' papi büntetésekre is kiterjedve fenállott, jövendőre is megerősítette. A' békekötések, főleg a' bécsi és linezi, kezdetüktől fogva, a' fejedelem, nemzet és kultartományok közt oly ünnepélyes szerződésekként tartattak, mellyeknek tartalmukon esorbitást, változtatást tenni soha nem szabad; az egyházi rend pedig méltán igényelheti oly privilegiumnak tovább sérthetetlen fenmaradását, mellyet ugyanezen békekötések biztosítanak. Több indokot elősorolni nem fogok, mert ezen képvisező tábla tagjainak bő olvasottsága, pragmaticus tudománya biztosít, hogy az igazságot általni méltóztatnak; szólottam küldő káptalanom nevében, ki nekem meghagyá, a' fenálló annyi fő erősséggel ellátott t. vény mellett szót emelnem; ez polgári kötelesség, méltóztatásnak tehát ez igazságos ügyet méltó figyelembe venni.

Biró László szatmári káptalan követe: Igaz ugyan, hogy úgy látszik, mintha a' privilegiumok 's kiváltságok kora lejárt volna, 's azért az egyházi rendnek is ama kiváltsága, miszerint az egyházi személyes vétségekre nézve a' polgári bíróság alól ki vagnak véve, elavultképen tűnik föl; — mindazonáltal vagnak kiváltságok, mellyek a' dolog mivoltából fejlődtek ki 's a' polgári társaság közérdejeivel, 's emberiség érdekeivel oly szorosan össze vagnak fűzve, miszerint elenyésztesük az emberiség közérdekeinek kára 's veszélye nélkül nem történhetnék, — sőt ha el is enyészteszük, később vagy utóbb ismét kivívják életüket. — Illyetén kiváltságok közé számlálom én az egyházi rend bírósági kiváltságát, mert úgy találom, hogy azon okok, mellyek már a' római császárokat, azután a' magyar fejedelmeket, és törvényhozást ezen kiváltság megadására bírták, még most is fenállanak, sőt súlyosabbakká, fontosabbakká váltak. — Ugyanis tagadni nem lehet, mikép mi sem hat a' közember életére 's erkölcsiségére oly élelénk és eredvényesen, mint a' vallás szolgáinak életük és példájok, oly annyira, hogy valamint a' vallás példás szolgája képes egy egész, vallási vezetésére bizott népet az erkölcsi súlyedéstől megőzni; épen úgy szinte csak a' vallás szolgájának nyilvánosságára hozott botrányos bünténye, törvényszerűsége, egy egész néptömegben a' vallási érzelmeket megrendítheti, 's az erkölcsiséget megvesztegetheti. — Ha ez úgy van t. KK. és RR. mit tagadni nem lehet, akkor a' törvényhozói bölcsesség és okosság azt hozza magával, miszerint az illetén egyedek büntényeik szigoruan ugyan megbüntettessenek, de minél kevesebbekkel tudassanak, káros hatásuk miatt a' nép szemel elől büntetve elvonassanak 's elrejtessenek, — ez pedig csak egy történetek meg, ha az illetén egyedek megfenyítettése, büntetése saját castjokra bízatik, 's a' büntetés a' többi néposztálytól, mellyre a' botrány-adás oly káros hatású, elválasztva büntetetik, fenyítetik — és épen ez az, mit az egyházi rend bírósági kiváltsága eszközöl, — mire nézve valaminint ezen nézet, mellyet érinték, a' dolog mivoltában és természetében alapulván, minden időben és korban állott, úgy ezen kiváltságnak is nincs meghatározott kora, hogy csak addig, 's tovább ne tartson. — Továbbá tagadhatlan az is, mikép a' közállodalomnak érdekében vagnon, miszerint a' vallás iránti tisztelt és annak hatása fontartassék, és nemcsak semmi állodalmi institutio által ne gyengítettessék, hanem inkább minden módon gyámoltassék, — mert csak úgy leend a' vallás a' köztársaság erős támasza és talpköve; már pedig századok tapasztalása 's a' dolog természeti mivolta mutatja, mikép az által, ha a' vallás szolgái a' polgári büntető törvények eleibe huzóztatnak, botláaik közönségesekké letének, közbörtönre a' többi rabokkal együtt vettettek, a' vallás iránti tisztelt, 's annak hatása végtelenül sokat vesz nem-

csak a' köznép, de még a' miveltebbeknél is, mire nézve ha a' közállodalom a' vallás hatását fontartani akarja, mit nem akarnia nem lehet, szükségképp úgy kell intézkednie, miszerint a' vallás hatását semmi állodalmi institutio ne gyengítse, hanem inkább minden intézkedés gyámoltassa és erősítse. — Tudom én ugyan tek. KK. és RR. hogy ezen kiváltság eltörlése által a' törvény előtti egyenlőség, miszerint a' törvény mindenkit egyenlően sújtson vagy védjen, és a' helyhatóság függetlenítése célozta; de méltóztatnak megengedni, épen ezen elv, miszerint a' törvény mindenkit egyenlően sújtson vagy védjen, az egyháziakra nézve csak úgy állhat föl, ha bírósági kiváltságuk megmarad, mert ha ez eltörlöttetik — megszüntetik, az erkölcsiség ösvényén megbottott egyházi személy súlyosabban büntetetik — keményebben sújtatik mint más világi, — sőt ki lesz mondva az egyházi személyre a' politikai erkölcsi halál, mihelyt a' polgári büntető hatalom által befogatik, vagy nyilvános börtönre vettetik; — ugyan is ő ezen esetben többé hivatalos pályáján nem működhetik, és pedig nemcsak azért, mert, ő mint bélyegzett különben sem működhetnék sikeresen, hanem különösen azért is, mivel az egyházi törvények értelmében nekik az egyházi életben többé pályája vagy hivatalukra nincsen; miből világosan következik, mikép az egyháziakra nézve csak úgy állhat meg a' törvény előtti egyenlőség elve, ha az egyházi bírósági kiváltság épen marad; — mi illeti pedig a' helyhatóság függetlenségét, nyilván ki kell mondanom, mikép ha a' 19. szakasz első pontja szerint a' katonai szolgálathoz levőknek a' városi helyhatóság alól kivételük — a' helyhatóság eszméjével, céljával, hatásával összeférhet, miért ne férne össze az egyháziaknak ugyanezen hatóság alól kivételük? meg nem foghatom; midőn tagadhatlan, hogy ezeknek kivételük mellett számos hazai élő törvényen kívül, több politikai, morális és humoristicus ok harcol még; de bizony is lehet előre kimondani, miszerint az egyháziak minden esetre ritkábban is fognak erre alkalmat nyújtani, hogy a' helyhatóság eljárása e' tekintetben is megszakassék 's fölfüggesztessék, — következőleg sokkal nagyobb joggal igényelheti az egyháziak kivételüket. Egyébiránt a' közállodalomnak a' büntető hatalomra nézve nem lehet más érdeke, mint az, miszerint minden büntény a' betudás mértéke szerint megfenyítettessék, megbüntettessék 's a' bűnhődött megjavítva a' köztársaságnak visszaadassék, megnyeressék; már pedig ezen cél, ezen nagyszerű érdek az egyháziakra nézve sokkal jobban van biztosítva az egyházi bírósági kiváltság fenállása mellett, mint a' nélkül, mert az egyház sokkal szigorubbant büntet minden büntényt, 's ez iránt nem is volt soha még a' közállodalomnak az egyház irányában panasa, hanem inkább tulzatorúság ellen volt néha kifogása, — 's a' megjavulást is az egyházi hatóság sikeresebben eszközölheti, — sőt merem állítani, csak akkor lesz a' közállodalomnak érintett célja és érdeke teljesen biztosítva az egyháziakra vonatkozólag, ha az egyházi bírósági kiváltság épen marad, mert az egyházi személynek büntényét teljes betudás szerint, nem is ítélteti el más, mint egyházi bíró, a' ki mind azon viszonyokat és körülményeket, mellyek a' betudásnál tekintetbe vevendők, mind az egyházi törvényeket, mellyek az egyházi személynek polgári bünténye egyszersmind ütközött, legjobban tudja és ismeri, következőleg legjobban legilletékesebben szabhat büntetést is; ugyan-ezt kell mondnom még pedig nagyobb joggal a' megjavításról, mert hogy az erkölcsiség ösvényén megsiklott egyházi személynek megjavítását az egyházi hatóság eredvényesebben eszközölheti, senki sem fogja kétségbe vonni, a' ki megemlékezik, meyny mind asketikus, mind fenyítő eszköznek birtokában vagnon az egyházi hatóság; ellenben hogy a' közbörtönre más rabokkal vett egyházi meg sem javulhat, hanem kétségbe esetté válik, — 's el van veszve örökre az egyház és köztársaságra nézve, — nem hiszem, hogy valaki komolyan tagadhassa, — következőleg azt sem lehet kétségbe vonni, miszerint egyedül az egyházi bírósági kiváltság megtartása biztosítja teljes és kívánt valódi mértékben az egyháziakra nézve a' közállodalomnak a' büntető hatalomra vonatkozó érdekeit — és célját. — Minthogy tehát azon okok, mellyekből fogva az egyházi bírósági kiváltságot alkotványunk szerzői, és alapítói az egyházi rendnek megadták, jelenleg is megállanak, a' törvényhozás, ha eljárását okokra 's nem önkényre akarja fektetni, most sem cselekedhetik másképp, mint akkor cselekedett, midőn e' kiváltsággal az egyházi rendet megajándékozta. Hogy pedig törvényeink ezen kiváltságot részünkre biztosítják, — bizonyosságul szolgálhatnak szent István I. és II. könyv. 3ik fej. szent László III. könyv 25 fej. Kálmán király I. könyv. 5, 6, és 14 fej. t. 2ik Andrásnak az arany bálvány egy évben kelt, 's a' következők 1243. esztendőben megerősített kiváltságos oklevele. Hármaskönyv II. rész 44. cím. Ulászló VII. végzemény. 48. és 60. czikkéi, a' bécsi és linezi békekötések, mellyek a' szentszéki braskodást megerősíték, — az egyházi bírósági kiváltságot magában foglaló törvényeink által biztosított szerkezete 's annak törvényes szabadj gyakorlata — az egyházi kiváltságoknak általában fejedelmink ünnepélyes esküvel megerősítették; — mindezeknek azonban fejtegetésükbe én jelenleg becsátkozni nem akarok, csak annyit vagnok bátor megjegyezni, mikép a' Hármaskönyv első Részé 37ik és IIk Részé 12. címéi szerint a' törvényes kiváltságot még az, a' ki a' d. t. sem huzhatja vissza tetszése szerint, hanem csak büntetésükül a' kiváltságotlagnak; — már pedig, hogy illetén büntetésre az egyházi rend okot adott volna — talán senki sem fogja meri állítani, — mikép képest bátor vagnok a' tek. Karok és Rendek méltánylását a' tárgyalás alá kerüi egyházi kiváltságra nézve teljes alázattal és bizalommal kikérni. —

Bónis S. (Szabolcs k.): Az esztergami káptalan követeinek azon állítását, mintha a' táblánál számító szavazattal bírna, küldői nevében kétségbe vonja. A' szerkezetet megtartani akarja, mert az által a' territorialis hatóság terjesztetik. Érintett szónoknak azon állítására, mintha erkölcsi szempontból üdvösebb volna, ha az egyházi férfiak büntetülük világi bíróság elibe nem vonatnak, szóló megjegyzi: hogy az istennek nem tennék kedvességet, ha az egyháziak bűnét kifel-

getnök; mert azon egyházi férfi nem képes a' morált praedikálni, ki maga is bűnt követ el. Azon hisztóriai hivatkozásra, miszerint II. András az evangéliumra tette le az esküt, hogy az egyházi rendi privilegiumot, a' privilegium fori épségben fogja tartani és utódaival is tartatni, szóló csak azt mondja: hogy most más korban élünk 's IIk András, ha most élne, sem tenné le az evangéliumra az esküt a' privilegium fori épségben tartása iránt. Az egyháznak, nem levén e' világról való, sem ideje sem hivatása a' polgári bűnök körül itélni. Hogy az egyháznak isten adá e' hatalmat, abba, mint dogmába, nem ereszkedik; csak annyit mond, hogy isten adott mindent 's isten adá az ész is, hogy a' hibás constitutiót kiegyésszítik.

Temesváry (Csongrádm.) Hoszasz dictiójának oda ment ki értelme, hogy a' nemesember tartassék meg régi kiváltságában 's büntető és rendőri tekintetben valamint eddig, ugy ezután se vonathassék városi hatóság elibe; de beszédét senki sem hallgatta, mi világos tanúsága annak, mennyire fejlett ki hazánkban a' jogegyenlőség eszméje, 's mennyire vetkezünk ki a' kiváltságai előítéletekből 's milly csekélynek tartjuk azon vélt szabadságokat, mellyekért a' harcos apák keleti büszkeségükben utolsó csepp véréket is készek lettek volna feláldozni. Hála a' mindenhatónak hogy e' honnak elérkezett!

Bernáth Zs. (Ung): Alkotványos országban nem látna valamit botrányosabbnak, mintha különböző castok fölött különböző bírák itélnének; ez lenne aztán a' „dat veniam corvis, vexat censura columbas.“ Az egyházi bíróság semmi tekintetben sem cölhoz vezető 's nem lehet benne bízni, mert Jézus példájából mondhatni, ki midőn felségsértésről vádatlatott, hogy magát királynak adta ki: Pontius, mint ki benne vétket nem talált, fölmentette; a' papok pedig halálra ítélték. Szóló tehát kívánja, hogy maradjon a' szerkezet mint van 's csak azon változtatást kívánna tenni, hogy a' „városi hatóság“ kifejezés így módosítottassék: „városi bírói hatóság.“

Kenéz (Jászkon ker.): A' megidézésre nézve a' köztörvény értelmét kívánja kiterjeszteni. Zsarnay (Hont): Az ekklesiának nem lehet megadni, hogy a' status irányában független legyen. Azt mondja az irás: minden hatalom istentől van; miért követheteti tehát az egyház, hogy csak az ő hatalma van istentől. Szóló pártolja a' szerkezetet az ungi módosítással.

Tolnay (Zalam. k.): Ezelőtt 60 évvel csak Angliának, Svécziának és Norvégiának voltak eskütszékei; de azóta a' müvelt világban jobbadán már mindenütt bevették. Az eskütszékek alkotványunkba sem ütköznek, azért azt szükséges behozni. Mire nézve szóló a' tárgyalás alatti szakaszt akként kívánna szerkeszteni, „hogy míg az életbeléptetendő eskütszékek nem itélnek, a' városi hatóság nyomoz itél és itéleteit végre is hajlja.“ Márjassy (Sárosm. k.): A' nemeseket ki akarja vétetni a' városi hatóság bíraskodása alól büntető 's rendőri tekintetben. Somsi ch (Baranya): Zalamegye követeinek eskütszékek iránti indítványa itt tárgyalásba nem vethetetik, mert már elhatározott a' munkálat 150 §ban, hogy a' városok a' köztörvény értelmében igazgatandók, 's ha az eskütszékek törvény által behozatnak, magában fog értetni, hogy a' városi hatóság is eskütszéki alakban fog itélni. Itten tehát az eskütszékek megemlékezésének helye nincsen; hanem szóló a' szakaszt még egy ponttal kívánna bővítetni, mellybe foglaltatnék, hogy a' nagyobb vétkek fölötti itélés kivételük a' városi hatóság kezéből (hangok: nem szükséges, mert a' városi hatóság a' köztörvény értelmében itél 's csak azon vétkek fölött, mellyek fölött eddig itélt). Gr. Forgách (pozsonyi kápt. k.): A' privilegium fori-t épségben kívánja tartatni. Sebestyén (Veszprém): az egyháziakra a' világi bíróságot küldőji nevében kiterjeszti. Schneé L. elnök: Még többen levén följegyezve, a' mennyiben az idő már későre jár (épen kettőt ütött az óra), a' tanácskozás folytatása következő ülésre halasztatik.

XLIII. ker. ülés, január 24kén. Elnökök: Inkey Zs. (Somogy) 's Lónya y M. (Bereg); jegyzők: Szentkirályi M. és Asztalos Pál; tárgy: hitelesítések. Inkey Zs. elnök üdvözlí a' rendeket a' hét első napján, mellyen az elnökséget szerencséjük von vinni; azonkívül a' honosítás tárgyában kelt határozatot hitelesítés végett bemutatja. Lónya y M. bemutatja az örökvaltság tárgyában kiküldött választvány névsorát; Szentkirályi M. szinte bemutat egy üzenetet gr. Schmeidegg országgyűlésre meg nem lett hivatása iránt, mellybe Asztalos Pál (Mármarosm. k.) báró Horeczky is, mint ki szinte meg nem hivatott, beigattatni kéri. Asztalos P. jegyző olvassa az üzenetet a' magyar honosításról, és külföldiekéről szóló törvényjavaslat felől 's a' tjavaslatot ugyanezen tárgyban. Szentkirályi M. Az 1790ki magyar országgyűlés hajlandó levén Erdélyel egyesülni, azért alkotta azon törvényczikket, melly szerint a' ki Erdélyben meghonosul, Magyarországnak is honosultnak tekintessék és viszont a' ki Magyarországnak honosítottatik, Erdélyben is honosított legyen. Igaz ugyan, hogy mi a' mult országgyűlésen nem csináltunk indigenát, de a' legközelebb lefolyt erdélyi országgyűlés teremtett vagy harminczhatot; azért szóló a' szerkezetben kimondatni szeretné, hogy a' honosodni akaró akkor is honosítottnak tekintessék, ha a' föltételeket Erdélyben teljesítette 's annyival inkább tétessék belé, mert a' törvényhozási utoni honosítás más tulajdonságu, 's

mindig kivételnek tekintethet. Ezen indítvány elfogadott. — Történt a törvényjavaslat 16dik Sig több szerkezeti módosítás, de a melyek fölötti vitakozások semmi különös érdekellemmel nem bírván, annak közlését szükségtelennek tartjuk; a törvényjavaslatot, midőn annak hitelesítettése befejeztetni fog, különben is közlendők levén, mellyből mindenki meg fogja láthatni, mikép intézkedtek az ország rendei annak elhárítására, hogy hazánk jövőjében külföldi csavargók menedéke ne legyen.

Előlegesen: A' jan. 25ki országos ülésben a' k. és rendeknél felolvastatván a' közös teherviselés tárgyában áthozott főrendi válaszüzenet, a' rr. hitelesítéshez fogtak, mellynek során a' követigazolási választvány tudósítására kelt rendi határozat és üzenet, — a' bányatörvénykönyvre adandó kir. választ sürgető felírás, s végre a' honosítási, és külföldiekről szóló törvényjavaslat és üzenet tárgyalatott; melly utóbbinak vitatása közben a' horvátországi követ arrogantiája miatt heves kikelések történtek; az egész törvényjavaslat hitelesítése ezen ülés folytán be nem fejezethetvén folytatása a' január 28ki országos ülésben vétetett föl.

A' január 29kei rendi országos ülésben a' honosítási t. javaslat II. fejezete a' magyar honpolgárság elvesztéséről s a' III. fejezet a' külföldiekről hitelesített. Ugyanezen ülésben hitelesítették a' gr. Schmidegg Kálmán s b. Horeczky Antalnak országgyűlésre meg nem hivataluk tárgyában, s végre a' mutatkozó inség elhárítása kérdésében kelt üzenetek s följárási javaslatok.

BUDAPESTI NAPLÓ.

Hid e g y a n t de azért a' Dunán még javában uralkodnak a' révszék, erős tanúságot tevők arról, hogy az ember az időnek is parancsol okkal, móddal, ha különben lehetlen volna, még úgy is, hogy csúfá teszi a' természetet. A' jótékony természet e léggé iparkodott a' szüválláság megőrzésében, ámde conservatív takticáját leszávazá a' révszék és hidvámosi oppositio, meg-törvén az adómentesítő jeget, szétrombolván palladiumát a' privilegiumnak, annyira, hogy még a' szabaditókhoz nevétségig ragaszkodó burgert is az ellenzék hajójába ülni kényszeríték, hol számára sem szabad a' vásár, ha csak díjat busásan meg nem fizeti. Csodálatos, hogy a' tanács — e' tisztelője a' főnálló rendnek — hatalmas ovásával közbe nem lép, miután nemcsak a' s i d ó b ó r e e meg a' komédia! Az urbanitásban azonban szörnyű haladást tőnek a' hajósok, mintha csak soha egyetlen germán lapot sem olvastak volna. E' hanyagságot méltán restelheti a' „Morgenröthe“, melly lapjában bolondtornyot állított, hova saját idélen gondolati kötözi.

E' napokban a' király-utca egyik legnépeseb helyén, fényes nappal egy óratokművet boltjában agyon szurkálták. A' teteseket mindaddig nem nyomozták ki.

Mennyire terjednek a' proletáriusi népségek communistiai merényei, következő példából kiviláglik. Bizonyos derék uri emberhez belép egy nagyszakállú divatosan öltözött java korbeli vendég és szól: „uram! én kitanultam tiz iskolát; juratus koromban minden verekedésnél megjelentem, mirol a' testvérváros mérszorosainak bizonyítványait fejemen hordozom; — az ügyvédi vizsgálaton szerencsésen átúsztam, miképen erről adósságim miatt letartóztatott diplomám kezeskedik; több megyét szerencsés kártyajázzal bejártam, tisztességesen fogadtak mindenütt, mit az is tanúsít, hogy emlékiül majd minden helyről viselek oldalbordáimon egyegy horpadást, szedtetek az utcakövezeten, hova t. i. kikrakták sátorfúmat; Pesten legalább is tiz váltóhamisítási perben tanuskodtam jó pénzért, sőt a' dolgozóházban is gyarapítam néhány héti tudományimat; és mégis ennyi tapasztalás után illy megrakott fővel sem érdemelhetem annyi figyelmet a' status részéről, hogy a' városi utcán négyesfogatall roboghatnék végig, otthon pedig pamplagon nyújtva kényelmes gondtalan álmadozásokban huzhatnám ki a' napot, hogy ekként megakarított erővel az éjeket csupa gyönyörben tölthetném, miképen az Icariban ígértetik. Láthatja tehát uram, hogy illy mostoha statusban egyebet nem teheték, mint szövetség-t köve kényeres pajtásimmal hadat üzeni a' status-quotának, de csupa békes uton, mint korunk szelleme igényli, erőszakhoz csak akkor folyamodván, ha valaki kijegyzetink közöl vonakodnék azon adót lefizetni, mellyre állapotunk jogosít, mely a' kényelmes semmittevő élethez a' status vagyonosaitól igazság szerint követelhető. Ime! uram, ismeri politikai elveimet, életem hű lenyomatát; — méltóztassék vagy 20 pengő forinttal járulni beszerzendő vagyonyunkhoz.“ A' felszólított nem levén ábrándozó, sem nyulszívű, kurtán utasítja el a' követelést, engedelmség megtagadása esetében asztalán heverő pisztolyai hatalmára hivatkozván. S a' kurtá válasz nem hangzott el siker nélkül.

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

Kövár-vidék N. Somkút január 14. A' hongyülés bevégezése után ma nyílt meg először törvényhatósági tere-münk köztanácskozásra. A' tárgyak életbevágó s következőleg mindenki figyelmét nagyszerűen igénylő fontossága nemességünk szokottnál nagyobb számát gyűjté össze, kik feszült figyelemmel és a' napi kérdésekhez illő komolysággal várták közeledni a' perczet, mellyben a' mult fáradalmak eredményeül az egy éven tul tartott hongyülés minő sikert mutat-hat föl annyival is inkább, mert a' többi hongyülés tétéményei meddsége önkénytelenül is apathiát gerjeszte több ha-ladni kívánó és az igaz ügy szerelmétől lángoló hazafnak lel-kében. — Elnökünk lelkes előbeszédében újévi kívánatnál előad a' jelen közgyűlés teendőit, megemlítvén: mikép a-zon törvények, mellyek kihirdetése mai napra czélul tüzetett ki, mind annyi kegyjelül tekinthetők fels. fejedelmünk atyá-s-kodó gondoskodásának, ki iránt különben azért, hogy jelen

törvényeket édes anyai nyelvünkön, mellyekben annyi visz-szaemlékezés oly biztos alapja rejlik a' szebb jövőendő re-ményének, megerősíteni méltóztatott. A' nemes rr. hálás tisztelettel hódolnak fels. fejedelmünk kegyelme előtt. Nagy-szerű volt látni még a' máskor közönyösnek ismert arco-zon is az öröm és remény földerülését, mit azon tudat éb-reszte: hogy legszebb ereklények egyike újra birtokunkba jutott, s azt újra magunkénak mondhatva, mit eddig házi kö-rünkben olly édesdeden ápolunk, most köz politikai éle-tünkbe átszivárogtatva is azt közörömökzt fogjuk zengen. — Ezután kihirdetettének a' közelebb lefolyt hongyülésen hozott törvények s ezek közt az ujonczállításhoz hozott törvény é-ltelbeléptetése a' teendők során elsőhelyre tüzetvén ki a' már ez előtti napon tartott conferentiában az ujonczállítás keze-lés-módja fölött történt tanácskozások végeredvénye itt uj-ból vitakozási tárggyá lett. Ismérve a' nemes rr. a' vidéki ujonczképesek állását, helységek népességét, viszonyait egy olly helyes kulcsot állapítanak meg, miszerint mindenki a-ránylag a' közszerheken részesülvén, törvényellenes meg-terhelést senki ne szenvedjen. A' vidék 90 helységre, mellyek terjedelmök és népességökre nézve igen különböz-nek egymástól, csak 81 ujoncz levén kiróva, ezeket a' na-gyobb és terjedelmeb helységek egyenkint, a' kisebbek két, sőt három helység összesítve egyet állítandnak elő. — A' törvény járasonkénti végbehajtására tekintélyes meg nem vesztegethető egyedekből álló összeíró és sorsvonató bizott-ságok nevezettek ki, mellyek is a' kétségesb s nem remény-lett esetekben a' k. főkörmányszéktől kimerítő utasítással lát-tatván el, a' gyűlés utáni napon pedig egy helységben a' nemes vidék notabilitásai előtt sorsvonás is történt mintegy mintául szolgáló a' többi járásban történendő sorsvo-násokra. — Ki az ujonczállítási eddig divatozott nemesak inhumanus, de valódi baromi bánásmódot látta, lehetlen volt az emberi nem illy borzasztó aláülyedtén vérkönyeket nem hullatnia, midőn saját embertársát büntetlenül elfogatva meg-kötöztetve bírak elibe állították, míg társai, kiket hasonló sors érhetendett, a' sikerült vesztély után jó hangulatba he-lyezve mosolyogva nézték nyomorult társaik szerencsétlen-ségét. Ki tudná kiszámítani az ebből eredt viszaélések hosz-szu sorát, melly sok családapat hátralevő életében végső in-ségre juttatott, s most midőn az új törvényt s a' főkörmány-széki utasítást olvassuk, mellyekben minden kezelőnek hatá-s-köre ki van szabva, s melly által lehetetlen bármi szín alatti kedvezésből viszaélések történnie, csak tisztelet és há-lálal ü d v ö z ö l h e t j ü k az új törvény alkotóit, — kik böles tapintat által annyi nyomor és s z e n v e d é s n e k v e t t é k e-lejét. A' nép, mellynek vállait e' teher nyomja, reményünk fölött ki van békülve sorsával, megértvén azt: hogy egy-résztől a' törvény iránti engedelmség, más résztől a' fej-jedelem iránti kötelesség mindenkit egyaránt kötelez; talá-tatnak olyanok, kik a' nép bizalmát birva népszerű előadá-saikkal, mellyek hatásukat ritkán tévesztik, sorsa kibékíté-sére igen nagy befolyással vannak. — Jelenleg az összeíró és sorsvonató bizottságok járásankint működvén a' sorshu-zandó egyedek iránt Kolozsvárra utasítottak katonaképes-ségük iránt vizsgálat alá jövőndök.

Egy indítvány történt jelen gyűlésen, melly kivált a' most újból alkotott magyar nyelvéről szóló törvényt tekintve különösnek tetszik, de a' józan ész tanácsát követve practi-cus az: hogy a' számosan besereglett oláh ajku nemesség-nek a' hozott törvények nyelvökön megmagyaráztassanak. Mirenézve egy ernyedetlen hazafiságáról ismeretes s azért közszeretlet és tiszteletben álló tisztviselőnk kinyilatkoztató, mikép szeretné, ha minden, ki e' teremben jelen van, ismer-né a' tanácskozás nyelvét, mellyet épen e' hongyülés törvény által örökös és biztosan megalapított, mert mindaddig egy-ség e' hazában nem remélhetők, míg a' különböző érdeket egy nyelv, egynemzetiség egybe nem fűzi. Jól esett mindenkinek ezt a' loyaltásáról ismért férfitól hallani s kevés volt, ki az előadó véleményét egész terjedelmében magának nem ismérte vol-na el, mind a' mellett a' rendek a' köznemességet is az öröm-ben részesíteni akarván a' hozott új törvények élő nyelvökön megmagyaráztattak. — A' követszámolatást jelen gyűlésről elhalasztván, hihetőleg a' tisztujtásról hozott törvények élet-be juttatásával, mihez nem sokára alapos reményünk van, fog szőnyegre kerülni.

Rend. lev.

Rév-Komárom, január 4kén: Egy idő óta városunk nevezetessé lön e' honban és honon kívül; de fájdalom! híre-hoz nem a' korrali haladás képzete, hanem a' tespedés, — nem édes viszaemlékezés öröközölde, hanem borzalom és nevétség tárgyává lével szuró tövisi fűzetvék. — És meg-kell vallanunk, ez események magvát mimagunk szórtuk szét s gyökerei a' történeteknek legközelebb is ferde irányt vett po-litikai mozgalmink kövér földében tenyésznek. — Hol a' pol-gárság a' szellemi érettség bizonyos fokára jutván fel, a' törvényesség s méltányossággal helyes felfogással állását jogaival összehasonlítani képes, s így az igazgatás elavult módján, vagy az oda csuszott viszaélésekeni változtatásra, szóval boldogabb helyzet kivívására szellemi képzettsége

mértékéhez képest önmagától ösztönöztetik, az illy minden jó és nagy iránti fogékonyságot s így egészséges lelki álla-potot tanúsító jelenet szemlélésén a' józan haladás barátja csak tiszta benső örömet érez; de hol a' természetes kifejlő-dést már egyes önhasonkereső igazlatai fogták fel s a' pol-gárság nem fontolva meg a' más ál al elibe toll czél minő-ségét, bizonyos látszatos haszon hiú csillogási szinétől elva-kittatva, magát eszközül használta, sőt a' szükséges érte-sítésekhez erejét, szavát, nevéit is oda kölcsönzi, s midőn így az összes polgárság nevével köz-igazgatási elvek és gyakor-lat nélkül minden fenálló, legyen üdvös vagy kárhuzatos, meg-támadatik s felforgatni czéloztatik, ott valamint az érte-lmi képzettség csak felületes, ugy nemcsak korszerű haladás-ról szó nem lehet, sőt a' hasznos vagy szükséges tudnivalók megismérhetése akadályozva levén, tartós zavar és rendet-lenség magvai plántáltak szét hosszabb időre.

Ez volt képe városunknak az 1846ik év elején végbe-ment tisztujtás előtti napokban; megtámadatott leginkább az értelem s az „összes polgárság“ kedvét a' tanács és tisztviselők irányábani rokon- vagy ellenszenv, s azok elle-ni nyilvános kikelések föltételezték. — De a' tisztujtás után sem változtak ezen viszonyok, mellyek folytán, minthogy a' magán-érdek közösművel tekintet, amaz tökéletes diadal is koronázta. — Ugyanis a' mint egy részről az „öss-zses polgárság“ kiválasztottánál küldöttség küldöttséget ért tanácsnokság és városi kapitányság felvállalásáért, más rész-ről a' közhivatalban megöszült előmehetésének vihatlan gá-tok tétettek elibe s a' polgárság békésbjei, kik a' zavargás-ban higgadtabb véralkatjok, tapasztaltságuk s belátásuknál fogva részt v e n n i á tallottak, vagy polgári diszölynyt nem vettek fel, a' befolyásból teljesen kizárattak. Eredvénye lön pedig a' tisztujtásnak: két tanácsnok, szöszölő és ha-nagy választása, különösen központosult az „összes polgárság“ osztatlan bizalma S. F. tanácsnokká és kapitánnyá választá-sában, ki jelenleg országgyűlési első követünk is, valamint népszöszölővé, be sem várván a' szokott kijelölést, B. L. ki a' „közpolgárság“ vezére volt, köz örömmel kiállatott ki.

E' tisztujtást illetőleg azonban lehetlen volt azon álta-lányos ohajtásnak fen nem maradni keblünkben: vajha az il-leto felsőség azok kinevezésében, kik a' polgárok közti ha-sonló viszonyok kiegyenlítésére, jelesül az illy politikai ünne-p megtartására fels. urunk személyében kiküldetnek, a' helyi érdekek, szokások, jellemek ismételre tekinteni méltóztat-nék, hol különösen a' megye alispáni székében a' miénkhez hasonló erélyű, egyenességű, igazságszerető férflak ülnek. Az egyenletesség forrása pedig az „összes polgárság“ di-adalával, hihető míg egy más magánczél is azon köznév ál-tal vezére részére ki nem vitetik, a' tanács és polgárság közt koránsem merítettett ki; buján tenyészik a' bizalmatlanság szorgosan táplált növénye, sőt dús gyümölcsöket érlel, mil-lyenek például a' legközelebbi hid-leszakadási catastropha és a' „bagázsia fen akadt“ féle országihírü baklövés.

Követeink felől, kiknek megválasztásához olly kitűnő lelkesedése csatlakozott az „összes polgárság“nak s mel-lettök több jeles szorítottat háttérbe, hogy sok üdvöst fog-nak mind közönségesen a' kir. városok, mind közvetlen vá-rosumk érdekében életre hozni, jogosítottunk a' legvérmesb reménynyel táplálkozni annyival inkább, mivel egyike a' fel-lelkesült választóknak, olly kijelentést tett a' városi elegy ü-lés színe előtt, miszerint ha az Komárom városa követe le-hetne, kit ók akarnak, dicsősége lesz nemcsak a' városnak, hanem megyénknek s egész honunknak is, a' czél pedig azon bizonyos numericus többséggel, melly mind a' két követ meg-választásban egyenlő volt, eléretett.

A' többi polgárság irányában mindazáltal a' választó ur-ak igen kevés loyaltást s annál többet tanúsítanak részük-ről ép azon autoeraticus irányból, melly ellen állítólag harczol-nak, például midőn M. G. tanácsnok a' közpolgárokat is része-sítettni indítványá a' követválasztásban, ez eszme mint kár-huzatos, nagy ellenszegülésével találkozott a' kültanácsnak, sőt midőn az ezt csakugyan megrendelő kegyelmes leirat fel-olvastatott, arról: elfogadják é? nem pedig életbeléptetéséről tanácskoztak sok időig. Hanem győzött e' képzelt akadályon is a' mesterkedés, a' mennyiben kész nevek osztattak ki az öt részre felosztott egész polgárság nagy részének, azok nevei kik az egyenruhás örsereg tagjai levén, órnagy ur iránti vak engedelmségek kétségtelen volt. Flectere si nequeo superos Acheronta movebo. A' mint az eljárás után egy a' követségre kijelöltek közül L. I. kültanácsnok nevé szavazó szekrényről leszakítá. — Megemlítettett főnebb a' hídleszakadás, mi miután épen a' nemzet féltő kincse, szeretett kir. helytartónk, most ná-dorunk fogadatasakor történt, külső országok figyelmét is ma-gára vont. A' közvélemény nálunk eltávolíthatottnak hiszi e' szerencsétlen esetet, ha a' népnek a' hidra öszszetödulása a-zok által, kiknek hivatalköréhez tartozik a' rendőri felügyelés, czél szerű intézkedések által előzőleg gátoltatik. De mikép kö-vetelhetni az illyesekkel bibelődést, hol a' kapitánynak, szó-szólónak s városi hadnagynak alezredesi, órnagy és segédi gazdag egyenruhában a' városi négyes fogatu kocsin, a' me-

net élén kelle diszelnge; sőt azt sem hiszik nagy befolyásu oknak, miszerint azon első négyes fogat a' hid végénél keresztül fordított, hogy más kocsi által, míg az egyenruhás osztály oda érkezik, meg ne előztessék 's így a' nép összehajlására elősegítették. Lehetetlen ezek folytán a' tanácsnak ezen politikai viszályokat előző úgy ezek közti magaviseletéről kérdést nem tenni: föllépett é erélylyel ha a' mozgalom irányítvászletnek mutatkozott, azt rendes folyamba vezetendő, vagy nem vezette é a' polgárokat, felfogva a' kor intését előre, rendeltetésök elibe? Ez egyik sem történt. Igaz a' főnebbieknél fogva polgáraink ezen viszálykodásit nem is lehet a' rendes értelmi kifejtés következtvényeül tekinteni, de minden esetre teendői közé tartozott volna az előjárásnak azt korszerű intézkedéssel előzni meg; mert reformra szükségünk volt, csak hogy az közérzet szülte, rendszeres, nem pedig nepotikus, nem külön nemzeti, vagy vallási érdekből eredő vagy egyenesen ezekben határozódó lett legyen. Valamint párthoz tartozni annyi mint magának bizonyos feladatot tűzni ki 's ez mindig komoly, gondolkodó elmére mutat, úgy a' hol a' párt csak egy személyben központosul 's ezt mellékes nézetek vezérlik és mi ennek szolgálivá lettünk, magunkat csak lealacsonyítottuk 's e' mellett a' közügyre nézve felelősekké is lettünk. Többen.

KÜLFÖLD.

SPANYOLORSZÁG. Jan. 5kei congressus ülésben i-parkodék Benavides ur sok elmeéllel kimutatni, miszerint Salamanca ellen vádpernek helye nincs. Ugyanazon értelemben szolt Escosura, mire Pidal bizonyítja, mikép Salamancát semmi esetre nem lehet gyanumentesnek tekinteni mindaddig, míg bíróság olyannak sem ítélte. Pidal nyilvánítja, mikép bizonyos, jól értesült kufőből hallá, hogy a' királyi háztartási maradékot illető ügyben Salamanca kezébe 25 millió real folyt legyen. Salamanca felugrék 's ezen állítást rágalomnak nyilatkozta, hozzátevén: „kivánok ünneplés megítélését, hogy vagy engem huzzanak akasztófára, ha megérdemlem, vagy Pidal ur rágalmazónak bélyegeztessék.“ Erre leírhatatlanul zavaros föllépés következett, számos követ hevesen lármázott 's hadarászott, míg mások: „rende, rende!“ kiabálnak. Az elnök ismételve rendet ajánlott és Salamanca folytatá megjegyzéseit, mondván, milly súlyos dolog az, hogy ő csupa hírek folytán vádoltatik 's adatik fel. Hirtelen felkiáltta: „nem beszélhetek többet“ — 's ülésére visszaesett (a' minthogy is már egyidő óta gyöngékedett). Pidal most hangosan felszólal: „beszélni akarok!“ mire nagy lármazaj emelkedett. Az elnök megjegyzé, hogy Salamanca még nem végezte beszédét 's ezt folytatni akarja, míg Salamancát környező követek kijelenték, mikép ő rosszul van 's nem képes beszélni. Pidal a' szószekekre lépven kinyilatkozta, miszerint állítását a' 25 millió real iránt nem fogták fel helyesen. Erős zürzavar közt még folyást beszélt a' kamrában, mialatt Salamancát barátai, kik, a' mint látszik, összesen nagy felindulásban voltak és számosan közülök kiáltának: „ez gyalázat! rágalom!“ karjaikon vitték ki a' teremből. Eltávolítása növeszté még a' forrongást 's csak lassanlassan tért a' nyugalom ismét vissza 's Pidal újitá magyarázatait, midőn Zaragoza fölkelt 's Pidalnak menve kiáltá: „ez alacsony rágalom!“ Uj zürzavar, míg az elnöki harang ismét némi esendést eszközölt. Ekkor Pidal kijelentheté, miszerint a' 25 millió real felőli állítást tisztas személyektől hallá ugyan, de azt csak mint hírt, melyre felvilágosítás szükséges, említé meg 's vele épen nem akart vádképen föllépni Salamanca ellen. Az ülés hét órakor legnagyobb ingerültség közt oszlott el. A' további tanácskozás e' tárgyban jan. 7kére halasztott. Ekkor a' kíváncsi közönség karzatokra tódulása még nagyobb volt mint 6kán. Az elnök azonban tüstint ülés-megnyitás után Sa-

lamanca azon jelentését közlé, miszerint dacára legnagyobb ohajtásának sem vehet részt az ülésben, mert betegség szegézé ótágyhoz. A' botrányok folytatása tehát elmaradt. Most Gonzales Bravóra függeszték mindnyájan szeméiket. A' szó-lássor rajta volt. Salamanca közléséből ugyanis a' Buschenthal féle pénzügyben bebizonyult, mikép ez 1844ki tavaszkor az akkori tengerészminiszterrel Portillóval egy szerződényt kötött, melynek erejénél fogva leköté magát a' kormánynak gőzövsárlásra azonnal 500 ezer piastert kész pénzben adni, mi helyett utalványokat a' statusbevétele különféle ágaira valanyerendő. Noha pedig Buschenthal egy fillért sem fizetett, hanem csak hosszasan időhatárookra szóló átíratásokat adott be, a' tengerész miniszter mégis egy nyugtatványt szolgáltatott ki számára történt kész pénz-fizetés iránt 's egyszerűsmind kormányi utalványokat adott neki. Ezeket Buschenthal azonnal pénzre tudta tenni. Midőn azonban Portillo utóda észrevette, hogy Buschenthal mitsem fizetett 's a' szerződényt érvénytelennek nyilatkozta, utóbbi vonakodott az általa kibocsátott átíratások fizetésétől. Láthatni, hogy a' felelősség ezen gyalázatos nyereszkekés miatt a' miniszterségre háramlik, melynek tagja Portillo 's elnöke Gonzales Bravo voltak. Ennélfogva nagy feszültséggel várták a' congressusban az utóbbi által teendő felvilágosításokat. Azonban Gonzales Bravo nyilvánítja, miszerint őt fontos okok tartóztatják a' nyert szó-használatól vissza. Erre azon kérdés föltt szavaztak: vajjon a' Salamanca elleni vádat a' congressus figyelembe vegye é 's egy külön bizottsághoz utasítsa? Emlegették már, hogy a' kérdés igennel döntetett el.

Espartero jan. 12kén a' miniszterelnöknél, hadminiszternél 's Madrid tartományi főkapitánynál látogatást tön. Más nap a' senatusban jelent meg, letette az esküt 's helyet von Baylen herceg mellett. Miután várták őt, ennélfogva a' karzatok zsufolásig tele voltak emberekkel. Ülés végével Narvaez Esparterohoz menvén, mind a' két tábornok egyidőig közfogva barátságos beszélgetésben állt egymás mellett. A' palota előtt töménytelen kíváncsi sokaság volt összegyűlve 's midőn Espartero, hadsegéde Ventura Baraistegui kíséretében az ajtón kilépett, csak nagynehezen juthatott az őt levont kalappal üdvözlő néptömegeken keresztül kocsijához. Midőn elhajtott, a' kalapokat ismét lebegtették, de éljenkiáltás nem hallatszott. A' herceg, ki feketébe volt öltözve, kezével köszöngete.

Serano tábornok egy hajóhaddal látatván el, a' zaffarini szigeteket, melyekhez Spanyolország jogot tart, megszállotta 's neveiket azonnal spanyolra keresztelte. Sokan eselt szemlélnek e' megbízásban, miszerint Serano Spanyolországból eltávolították 's elvégül a' philippinákra küldessék.

ANGLIA. Canadában ismét új lázadásra készülnek elő. A' legutóbbi forradalomban elvetett mag csirázni kezd. Papi-neau (főnöke az utóbbi zendülésnek) visszatért 's az európai járom alóli végképi szabadulás reményeit újra fölélesztette. Névszerint állítólag néhány leggazdagabb montreali 's quebeci lakos van az összeesküvésbe bonyolítva. A' gyarmati kormány hallomás szerint kezére kerített egy titkos körlevelet, mely felvilágosítást nyújt az összeesküvés rendezetése felől. Ezen fölfödés a' koronapártot nagy aggodalommal tölté el.

Londonban az öngyilkosok napirenden vannak. Az öngyilkosok közül említést érdemel a' gazdag baronet sir St. John Mildmay, 's egy Brett nevű reményteljes fiatal művész, ki bizonyos Cartonnal az új parlamentház frescofestésére sikertelenül versenyzett.

Victoria királynő lebetegülése közeledvén, Simpson edinburgi tanár, a' chloroform feltalálója, rendeltetett legfensőbb kívánatra Londonba, szolgálatát maga idején a' királynő házi orvosával egyesítendő. Tulbuzgó angol és skót papok

kikelnek az altató szerek használása ellen az isten rendelte fáj-dalmaknál 's névszerint a' fenebbi alkalmaztatást egészen biblia-elleninek találják, miután írva van: „fájdalommal szüld gyermekidet.“

OLASZORSZÁG. Jan. 9kei szicíliai (palermoi) levelek szerint Palermóban folyást nagy ingerültség uralkodott. 8—9ke közti éjjel számos elfogatás fordult elő 's hir szerint 12kén eldöntő események valának történeendők, a' minthogy is valóban zendülés ütven ki, 50 egyed részint megöletett részint megsebesített.

Messinában jan. 6kán kezdődött a' nyugtalankodás. Bizonyos boltajtó mögött egy czélzatos felíratokkal ellátott kép tünt fel 's család a' rendőrséget elő. Egykét, a' nép előtt közszeregetben álló polgár fogatván el, ez csakhamar népesportosulásra 's nagy ingerültségre szolgáltatott okot, úgy hogy elvégre katonaságnak felvont szuronyal 's álgyukkal kellett előnyomulni. Erre a' nép az elfogott polgárok kibocsátását sürgette 's a' nyugalmas lakosokat IXd. Pius éltetésére kényszerítette. Egyik csoportban, hol egy polgár ilylyetlen erőtetéseknek ellenszégült, lövést irányzottak reá 's az ártatlan lélektelenül földre rogyott. Mindenütt katonai örök állítottak fel 's a' katonák több polgárt, kik a' felhívó kiáltásra nem válaszoltak, agyonlöttek. 7kén egész nap esett 's ekkor természetesen minden ember honn maradt. Skán ismét komoly föllépések fordultak elő 's mind a' két részről több halott és sebesült maradt az összeütközés helyén. Palermóban a' helytartó Majónál újév napon sajátos esemény történt. Katonai kormányzó Vial régibb idő óta ellensége Majónak, 's a' legutóbbi nyugtalankodások alatt leggonoszabb ármányokat szövéen ellene: engedélyadásra akará esábitni Majót, míg Nápolyan legfeketébb színekkel festé le őt 'stb. Majd mindazáltal, noha különben nem nagy lélekerő 's éberséggel bír, meglehetősen viselé magát 's Palermo népségét vérontás nélkül féken tartá. Újév-napon Majo Vialnak több személy jelenlétében szemére hánytá eselszövényeit, zsarnoki 's önkényes eselekedeteit 's a' jelenet azzal végződött, hogy Vialnak haladék nélkül távoznai kellett a' palotából. A' király ez utóbbi működéseit felfüggesztvén, másokra bizá azokat 's Vialt Gaetába rendelé parancsnokul. Egy másik boszszantó esemény következé: Casa Acetoban, hol az angol consul is lakik, egy palermoi el akartak fogatni. A' mint a' házat jószerün kinyitni nem lehetett, ajtóbetöréshez fogtak 's ez alkalommal az angol követségi czimert nemcsak megsértették, hanem a' földre is rántották. Az angol követ e' miatt megboszsanzkodott 's elégtételt kért. — Palermóból jan. 14keig ingerültséget hirdető tudósítások érkeztek. Számos elfogatásnak, melyek 11 's 12kén történtek, általános mozgás 's ingerültség lön következtése 's 13kán lázadás vala kitörendő egész Sziciliában. A' királyi hajók sergeket szállítának Nápolyból Palermóba a' zendülés csilapítására.

Jan. 11kei nápolyi hírek szerint Messinában jan. 6 's Skán esendhaborító jelenetek történtek, melyeket fegyveres hatalommal kellett elnyomni. Catanéában is ingerültség uralkodott.

NÉMETORSZÁG. Nagy Baden hgségi második kamara 12ik ülésében Zentner követ indítványt tön egy általános polgári törvénykönyv behozatalára valamennyi német statusban. Egy illetén intézkedés szoltó szerint az egységi öntudatot 's ezzel a' nemzeti erőt emelendné. Azonkívül rég érzett szükségé is ez a' német statusoknak.

DÁNIA. Jan. 20kán Kielbe épen a' vasutvonat elindult előtt egy gyorsfutár érkezett Kopenhágából azon tudósítással, hogy VIII. Keresztély király, herceg meghalt. Január 19kén reggeli 6 1/2 órakor vete véget a' halál é uralkodó életének

15ik szám.

26. Hirdetvény.

Mellyszerint a' nagyváradi királyi kamarai uradalom részéről jövő 1848ik eszt. martius hónap 2dik (második) napján tartandó nyilvános árverés útján, tektes ns. Bihar megyében helyezettett 's a' főnebb nevezett kincstári uradalomhoz tartozó e' következő hasznóvetélek u. m.

1ór Váralján a' Peczen inmen való részen a' borméretelés.

2ór Az ugynevezett laporti lisztörló vizimalom.

3ór Csakugyan Váralján a' serfözés és mérethetés.

4er. Váralján a' mérsárszék, vágóhid, mérsárosi lak és a' marhák etetésére való istálló és 5ór. A' kóser-csapszék, — jövő 1848ik eszt.

november 1ső napjától számítandó három, folyást következő esztendőre a' többet ígérőknek a' nagyméltóságú magyar királyi udvari kincstárnak jóváhagyására hasznóvetébe fognak adatni

Mellyhez képest a' bérleti szándékozók a' mondott napon V. Velenczén, délelőtti órákban a' kormányzó kamarai ügyvédi hivatal íróteremében tartandó nyilvános árverésre, az 1sőre nézve 120 pengő ftnyi, — a' 2dikra nézve 120 pengő ftnyi, — a' 3ikra nézve 175 pengő ftnyi, — a' 4ikre nézve 55 pengő ftnyi — és az 5ikre 10 pengő forintnyi bánatpénzzel ellátva meghívotnak, hol is az árverési, egy a' szerződési föltételeket is jó előre mindenkor meg tudhatni. — Kelt V. Velenczén, dec. 17kén 1847.

A' kamarai uradalom tisztsége által. 3—3

† Nyilatkozat. Minthogy nézeteim és meggyőződésemmel ellenkezik Petrichevich Horváth Lázár ur rokon- és ellenszenvei mellett vak eszköz gyanánt küzdeni, ennélfogva a' „Morgenröthe“ című napi lapnak a' közlönki szerződés által nekem hat egymásutáni évre átadott vezetésétől önkéntesen, és fölszólítás nélkül viszszaléptem. Tartozom vele írói becsületelem és nevemnek a' tisztelt közönséget e' felől értesíteni, 's egyszerűsmind jelenteni: miszerint f. eszt. január 29ke óta a' „Morgenröthe“ című napilap szerkesztését lettem. Pesten, január 31kén 1848. Zerffi Gusztáv.

Szerkesztő Helmecey Mihály. — Nyomatik Trattner-Károlyi betűivel, uri-uteza 453. szám.

É R T E S Í T Ó.

1848.

25. Hirdetvény.

A' nagym. m. k. u. kamara részéről közhiré tétetik: hogy folyó 1847. iskolai évre két, ugyanazon kir. kamarai bemutatáshoz tartozó, jelesen egy rendes nyolczvan pengőforintból álló, és egy a' szigeti kamarai alapítványt illető nyolczvanöt váltó forintból álló iskolai ösztöndíjak ürültek meg, melyek megnyerhetése végett az illető folyamodóknak következő föltételek tüzetnek ki:

1ór ezen ösztöndíjak valóságos m. k. kamarai szolgálatban volt, vagy jelenleg levő só-harminczad-gazdagsági, bányászati vagy postatiszviselők fia, vagy árvái részükre vannak rendelve.

2ór ezeket csak oly ifjak nyerhetik meg, kik az elemi iskolából már kiléptek 's a' mult 1847. iskolai évből jó erkölcsi viseletök mellett a' tudományokban jeles előmenetelt tettek, azaz: emimentáliá nyertek.

3ór elkerülhetetlenül szükséges, hogy az

esedezők ebbeli folyamodványukat, és pedig az elsőért, a' nagym. m. k. u. kamara ígató hivatalának; a' szigetiért pedig a' mármarosi k. kamarai igazgatóságnál legfőbb f. eszt. böjt-máshava (martius) utolsó napjág bemutatassák 's azokhoz az illető ifjakat érdeklő 1ső és második félévi eredeti iskolai bizonyítványokat esatolják.

4er továbbá kívántatik: hogy a' könyörgő-levelekben az illető szülék tulajdon szolgálatok idejét és gyermekeik számát hitelesen bebizonyítsák, mely utóbbi hiteles bebizonyítás gyám-aiyaktól is a' gondnokságuk alatt levő árvákra nézve szükséges.

5ór magában értetik: hogy ezen ösztöndíjakra, a' nem valóságos kir. kamarai tiszték fia, valamint azok is, kik csak az elemi iskolákba járnak, vagy nem jeles előmenetűek, nemkülönben azok, kiknek esedező-leveleik a' kitűzött határnap elmúltával vagy pedig a' kívánt eredeti iskolai bizonyítványok nélkül nyujtatnak be, számol nem tarthatnak. 2—3

Dunavizállás: Budán, jan. 29kén 4' 4' 0" azo fölött.